

VISIES VOOR DE NIEUWE WIJK WIJNBERGEN MET HET OOG OP EEN DUURZAME SAMENLEVING.

1. Inleiding

Deze notitie met betrekking tot de te maken wijk Wijnbergen in Doetinchem is het gevolg van een opmerking door architect Gerard Schouten op een openbare bijeenkomst, 22 april 1998, over de te maken wijk Wijnbergen: "Een nieuw te maken wijk zou gebaseerd moeten worden op een toekomstgerichte maatschappijvisie". Deze opmerking gaf aanleiding tot het vormen van een gespreksgroep om een dergelijke visie te formuleren.

Deze gespreksgroep is genoemd: "De kwaliteitsgroep Schouten".

De groep is bijeen geweest op 25 mei, 4 juni en 16 juni 1998. De samenstelling van de groep is gegeven in Appendix A.

Appendix B geeft een toelichting op minder bekende woorden en begrippen.

Waarom zou er een maatschappijvisie moeten worden geformuleerd voor een nieuwe wijk?

Het wordt steeds duidelijker en duidelijker dat met name de gangbare leefwijzen van de mensen nu een duurzaam voortbestaan van alle leven op aarde in gevaar brengen. Er zal niet meer op basis van wat er tot nu toe gangbaar was traditioneel kunnen worden voortgeleefd. Dit geldt ook voor bouwen en wonen. Een en ander houdt in de noodzaak van een bezinning en het formuleren van een nieuwe visie voor een duurzame ontwikkeling en toekomst. Deze bezinning en visie zijn in principe van toepassing op iedereen.

Om de visie inzichtelijk en hanteerbaar te maken is er een verdeling gemaakt in:

- visie voor samenleving;
- visie voor gebied;
- visie voor wijk.

Deze visies zijn in woord en beeld gebracht in deze notitie met schets waarin enkele hoofdzaken zijn aangegeven.

Het is een tussenresultaat, de kwaliteitsgroep wil verdergaan.

Zoals blijkt heeft de kwaliteitsgroep steeds de te maken wijk Wijnbergen in gedachten gehad.

De kwaliteitsgroep hoopt met een en ander een positieve bijdrage te leveren aan een duurzame, mens-, natuur- en milieuvriendelijke en energiezuinige wijk Wijnbergen waarin een duurzaam harmonieus samenleven tot in de verre toekomst mogelijk zal blijken.

2. Visie voor samenleving

De kwaliteitsgroep verstaat onder samenleving het samen leven van aarde, planten (en bomen), dieren en mensen met onderlinge aandacht en zorg, en merkt op dat de huidige samenleving niet harmonieus is.

Het kan niet vaak genoeg worden herhaald; enerzijds hebben wij op aarde steeds meer mensen, elektrische apparatuur, auto's, vliegtuigen, verkeer, vervoer, gevaarlijke straling en gassen en stoffen, afval, woestijnen en huidkanker; en anderzijds steeds minder tropisch regenwoud, vruchtbare schone grond, schoon zoet water, schone lucht en zuurstof, genietbare natuur, diversiteit van planten en dieren, gezondheid en uitstraling van de aarde, waardoor er een warmere aarde ontstaat.

Behalve de hierboven genoemde verschijnselen zijn er die van rijkdom, armoede, misbruik, geweld, verslaving en eenzaamheid, en daarbij onderdrukten, vluchtelingen en asielzoekers.

Indien deze scheefgroei zo doorgaat dan komt het voortbestaan van alle leven op aarde in gevaar. Er is zo geen duurzame samenleving mogelijk. Dat mag met name de westerse mens worden aangerekend. De totale milieugebruiksruimte is eindig! Velen denken dat ze meer moeten hebben en zijn dan de ander, terwijl het zo moet zijn dat men probeert wat te hebben aan elkaar om zo samen meer te zijn.

Het materialisme zou moeten worden ingeruild voor meer aandacht en zorg voor elkaar, voor het milieu en de aarde en voor meer creatieve en geestelijke zaken.

Het hebben moet worden ingeruild voor zijn, opdat er een duurzaam samenleven mogelijk wordt.

Dit vraagt volgens de kwaliteitsgroep om een ander bewustzijn waarin voor duurzaamheid vier aspecten zijn te onderscheiden: een economisch, een ecologisch, een sociaal en een spiritueel; waarbij alle mensen gelijke rechten hebben op ontplooiing.

Het is moeilijk om aan de voorwaarden voor een harmonieuze duurzame samenleving te voldoen. Er moet echter wel duidelijk naar een harmonieuze duurzame samenleving worden gestreefd en naar een bewustzijn daarvoor.

Hiertoe kunnen Agenda 21 van Rio 1992, de lokale Agenda 21, de Nationale Milieubeleids Plannen van het ministerie van VROM en andere nota's van Nederlandse overheden, worden geraadpleegd.

Met het oog op een duurzame samenleving doet de kwaliteitsgroep voor de nieuwe wijk Wijnbergen, de volgende aanbevelingen:

- a. Aan te vangen met het bouwen van een voorlichtingscentrum in het te bebouwen gebied, waarin en van waaruit er voorlichters en kunstenaars het samen bouwen, samen wonen en samen leven kunnen toelichten en sociaal artistiek begeleiden. Daartoe kan een piramide van de Stichting Heelweg worden benut, ook als modelwoning. Er hebben zich al een theaterman, een zangeres en een fluitspeelster aangemeld. Van meet af aan inschakelen van Doetinchemse voorlichters en kunstenaars, huidige bewoners en toekomstige bewoners is een noodzakelijkheid. In de piramide zou in principe ook aan (een) thuisloze(n) onderdak dienen te worden verleend.
- b. Woon- en leefplekken te maken voor mensen die al bewust (zeer) sober en milieubewust willen wonen en leven met aandacht en zorg voor mensen, planten (en bomen), dieren, aarde, water en lucht. Dit initiatief kan als zodanig als een aanstekelijk voorbeeld dienen.

- c. Te streven naar een rechtvaardige verdeling van de milieugebruiksruimte en daarom het bouwen van kleinere woningen waarin en waaromheen een goede ruimtelijke beleving mogelijk is, te bevorderen.
- d. Auto's zoveel mogelijk uit te bannen, omdat auto's een groot deel van de milieugebruiksruimte in beslag nemen.
- e. Natuurlijke speelruimten voor kinderen beschikbaar te maken.
- f. Te zorgen voor veiligheid en leefruimte voor ouderen en mindervaliden.
- g. Het mogelijk te maken dat mensen kunnen genieten van tijd en natuur, van creativiteit en spiritualiteit, zowel individueel als samen met anderen.
- h. Te streven naar zelfvoorzienend zijn voor energie, voedsel en water en ook voor aandacht en zorg voor mensen.
Door de natuur in de wijk meer CO₂ op te laten nemen dan door de bewoners wordt veroorzaakt.
- i. Asielzoekers bij het bouwen, wonen en leven te betrekken als leerling-bouwwerkers, te begeleiden door vakbekwame bouwwerkers uit de omgeving, voor het bouwen van hun eigen woningen, omdat ook zij dezelfde rechten hebben als wij.

3. Visie voor gebied

De kwaliteitsgroep verstaat onder gebied het geheel van terrein, aarde, water, natuur en reeds aanwezige wegen en bebouwing. De omgeving van het gebied is ook belangrijk voor de kwaliteit van het gebied.

Duurzaamheid vraagt er om het goede te koesteren en in te passen in een verdere duurzame ontwikkeling en erom obstakels tegen duurzaamheid te verwijderen of eventueel af te schermen.

Het wordt wenselijk geacht zowel het verleden als het heden alsook de toekomst in een gebied te kunnen ervaren.

Met het oog op een duurzame samenleving doet de kwaliteitsgroep voor de nieuwe wijk Wijnbergen de volgende aanbevelingen:

- a. De glooiing van het aardoppervlak, de geohydrologie, de Kapperskolk, het aanwezige groen, de aanwezige woningen en andere bouwwerken waar mensen in kunnen vertoeven, te koesteren en in te passen in de nog te maken woonwijk. Het grondwaterpeil in principe niet te laten dalen.
Aan de gemeentelijke monumentenlijst toe te voegen: het meestershuis aan de Wijnbergseweg en de waardevolle boerderijen aan de Oude Doetinchemseweg.
- b. Doorbraken te maken naar de Oude IJssel en het Montferland; de laatste eventueel alleen visueel (de voorziene industriële bebouwing in het zuidwesten bij de Europaweg, wordt met name als misplaatst ervaren). Het gebied dient te kunnen worden ervaren als deel van een groot geheel.

- c. De hoogspanningskabels (en de masten) te beschouwen als obstakels tegen duurzaamheid en harmonie van samenleven, en tenminste te verplaatsen naar de Europaweg en liefst in de aarde onder te brengen.
- d. Aan de rand van het gebied de Europaweg (in het westen) en de nieuwe pas aangelegde weg (in het zuiden en zuidoosten) en de industriële gebouwen, o.a. ABC ook te beschouwen als obstakels tegen duurzaam samenleven. Er kunnen geluidhinder, stofhinder, geurhinder en schadelijke gashinder vandaan komen. Deze obstakels dienen goed te worden afgeschermd; daarmee wordt ook de snelweg A18 afgeschermd.

Opmerking:

In verband met de vele obstakels tegen duurzaam samenleven is het gebied minder geschikt om er een nieuwe woonwijk te maken. Er zal veel ruimte aan groen dienen te worden gegeven voor het verbeteren van het leefmilieu en met name de luchtkwaliteit.

4. Visie voor wijk

Met het oog op een duurzame samenleving waarbij er rekening wordt gehouden met economische aspecten, ecologische aspecten, sociale aspecten en spirituele aspecten, en strevend naar een rechtvaardige verdeling van de milieugebruiksruimte, doet de kwaliteitsgroep de volgende aanbevelingen:

- a. Uit te gaan van de aanbevelingen 2a t/m 2i en 3a t/m 3d.
- b. Autoverkeer buiten de woonwijk te houden en alleen toelaten aan de rand van de wijk waar ook parkeerplaatsen kunnen worden geconcentreerd in de buurt van obstakels waar geen woningen mogen worden gerealiseerd.
- c. De Oude Doetinchemseweg te kiezen als wijkader voor uitsluitend langzaam verkeer en voetgangers, en daarop alle paden te laten uitkomen.
- d. De patronen van paden en wegen zo te maken dat zontoetreding naar woningen goed mogelijk kan zijn; en dat de glooiingen van het aardoppervlak goed herkenbaar blijven.
- e. De keuze van het groen zodanig te doen en de patronen van het groen zodanig te maken dat zontoetreding naar woningen goed mogelijk kan zijn; eventueel met de bewoners te regelen via convenanten.
- f. In het midden van de wijk bij de Kapperskolk een open gebied met groen en wandelpaden te houden en te maken voor in het bijzonder sociale aspecten en spirituele aspecten van duurzaam wonen en leven. Bedoeld is hier ruimte te houden en te maken voor het spelen door kinderen, voor ouders en ouderen; met een wijkcentrum voor o.a. kinderopvang, gehandicapten activiteiten, ouderen activiteiten, wijkbijeenkomsten, theater, zang, muziek en dans. Misschien kan o.a. de boerderij bij de Kapperskolk hiervoor worden benut. Binnen een bepaalde afstand tot de Kapperskolk geen nieuwe woningen bouwen en vanaf dit gebied eerst een open bebouwing toepassen. Dit kan door daar ter plaatse piramidewoningen of woningen met piramidevormige daken te bouwen op kleine kavels en gezamenlijk groen ertussen.

- g. Aan de rand van de wijk meer traditioneel te bouwen en naar binnen toe meer biologisch en spiritueel, maar steeds inhakend op het "Plan van aanpak Duurzaam bouwen en wonen gemeente Doetinchem 1999", met extra aandacht voor biologisch bouwen met groen op de daken. En ook steeds zodanig te bouwen dat bewoners zich betrokken kunnen voelen op elkaar en op de natuur; b.v. door in hofjes te bouwen met veel gezamenlijk groen erbij.
- h. Te streven naar zelfvoorzienend zijn: energie door benutten van zonne-energie, vooral passieve, zodanig dat resulterend geen energie van buiten hoeft te worden aangevoerd; water door opvang van regenwater en lokale zuivering; voedsel door volkstuinen of gemeenschappelijke tuinen.
Het groen zorgt voor CO₂-opname en zuurstofafgifte.
- i. Mogelijk te maken dat er in de wijk kleine bedrijfjes kunnen zijn, b.v. een fietsenmaker.

Samenvatting

Onder samenleving wordt verstaan samen leven van aarde, planten (en bomen), dieren en mensen. Duurzaam samenleven heeft globaal een economisch aspect, een ecologisch aspect, een sociaal aspect en een spiritueel aspect.

Het eerste aspect kreeg altijd al teveel aandacht, het tweede aspect krijgt inmiddels ook aandacht. Gevraagd wordt meer aandacht te gaan besteden aan het sociale aspect en het spirituele aspect, als belangrijk voor een duurzame toekomst.

Omdat de aarde eindig is, is ook de totale milieugebruiksruimte eindig. Dat vraagt om een rechtvaardige verdeling en sobere leefwijze.

Duurzaam samenleven en rechtvaardig verdelen van de milieugebruiksruimte passen niet in de huidige gangbare leefwijzen. Dat is niet iedereen zich bewust; bijvoorbeeld veroorzaken de mensen door hun leefwijzen veel te veel CO₂ om door het op aarde aanwezige groen te kunnen worden opgenomen.

Er zijn andere leefwijzen en woonwijzen noodzakelijk.

De kwaliteitsgroep doet daartoe aanbevelingen voor de te maken wijk Wijnbergen.

De aanbevelingen zijn erop gericht dat er een duurzame, mens-, natuur- en milieu-vriendelijke en energiezuinige wijk Wijnbergen ontstaat, waarin een duurzaam harmonieus samenleven mogelijk zal blijken, ook in de verdere toekomst.

Deze notitie is een tussenresultaat, de kwaliteitsgroep wil verdergaan.

Appendix A "Samenstelling van de kwaliteitsgroep"

1. Tine Bokhove, lid gemeenteraad, buurtbewoner	Doetinchem
2. Joop Bokhove, buurtbewoner Wijnbergen	Doetinchem
3. Ton van Bokhoven, milieugroep	Doetinchem
4. Harry Braam, kenner geschiedenis Wijnbergen	's Heerenberg
5. Wilbert Cunnen, buurtbewoner	Doetinchem
6. Frans Huisman, bewoner Dichteren	Doetinchem
7. Anny Maas, bewoner	Doetinchem
8. Peter Middelkoop, wijkraad Dichteren	Doetinchem
9. Carla Oosterhoff, milieugroep "De Oude IJsselstreek"	Doetinchem
10. Gerard Schouten, stichting Heelweg, architect	Vlieland
11. Piet Sevenhuijsen, stichting Heelweg, schrijver notitie	Steenwijk
12. Lies Visscher, werkgroep behoud Kemnade en Waalse water	Etten
13. Bart Visscher, werkgroep behoud Kemnade en Waalse water	Etten
14. Annemarie Wijn, stichting Agora Europa	Amsterdam
15. J.J. Zeilstra, buurtbewoner	Doetinchem
16. Gert Hobbelt, stedenbouwkundige, stadhuis	Doetinchem
17. Paul van der Lee, voorlichter, stadhuis	Doetinchem

De notitie berust voornamelijk op de gesprekken waaraan Tine, Harry, Wilbert, Frans, Gerard, Piet en Lies hebben deelgenomen. Gert en Paul waren daarbij aanwezig als toehoorders en vraagbaak. De anderen waren verhinderd of zijn pas 16 juni 1998 's avonds bij de gespreksgroep gekomen.

Appendix B "Toelichting op enkele woorden en begrippen"

- a. Duurzaam:
Voorwaarden scheppend voor en gericht op, blijvend voorbestaan van alle leven op aarde in gezondheid.
- b. Harmonieus:
Liefdevol, solidair en rechtvaardig met aandacht en zorg, zonder misbruik en zonder geweld.
- c. Milieugebruiksruimte:
Individueel, de milieuruimte waar een levend wezen beslag op legt voor voedsel, water, lucht, wonen, werken, reizen en andere activiteiten.
De totaal beschikbare milieugebruiksruimte is eindig omdat de aarde eindig is.
Planten geven milieugebruiksruimte aan mensen.
De auto is een grote slokop van milieugebruiksruimte.
- d. Samenleving:
Samen leven van aarde, planten en bomen, dieren en mensen in feite alles wat leeft met de aarde.
- e. Spiritualiteit:
Eerbiedige verwondering in alle bestaan en de openheid daarvoor.

Al het aanwezige goede dient gekoesterd te worden en geïntegreerd te worden in de nieuwe wijk Wijnbergen. Woonplekken te maken voor mensen die zich de noodzaak van duurzame leefwijzen bewust zijn.

N.B. 1

Begeleiden van voorbereiden, bouwen, wonen en leven door voorlichting gesprekken voordracht theater, zang dans, muziek en spel samen met artiesten

Veel onderlinge betrokkenheid mogelijk maken

N.B. 2

Zelfvoorzienend zijn voor energie water & voedsel ver doorvoeren door benutten van (passieve) zonne-energie.

Traditioneel DUBO aan de rand met hofjes

Centraal, open, groen en nat gebied voor spel en ontmoeten

Biologisch en spiritueel bouwen met veel groen en paden

Visueel open verbinding met Montferland
! Hier geen industrie!

Traditioneel DUBO aan de rand met hofjes

Hoogspanningskabels & masten haar Europaweg

Auto's en traditionele straten en wegen slechts aan de rand, ook daar parkeren en garages (met groen op het dak)
In binnen gebied slechts langzaam verkeer op slingerende paden waarop in noodsituaties een auto kan rijden.

SCHETS MET HOOFDZAKEN VAN DE AANBEVELINGEN DOOR DE "KWALITEITSGROEP SCHOUTEN"

"Visies voor de nieuwe wijk Wijnbergen met het oog op een duurzame samenleving" 1/2-'98